30 ta' Novembru, 1964

Imħallfin:

Is-S.T.O. Prof. Sir Anthony J. Mamo, O.B.E., C.St.J., Q.C., B.A., LL.D., President

Onor. T. Gouder, LL.D.

Onor J. Flores, B.L. Can., LL.D.

Maria mart Filippo Debono et.

versus

Filippo Debono et.

APPELL MIL-QORTI TA' GĦAWDEX — VALUR—KOMPETENZA

L-kwistjoni tal-valur għal-finijiet tal-kompetenza għandha ovvjament tiġi elatata għal-meritu prinċipali ta' dik il-kawża, ċioe tal-domanda jew domandi ta' l-atturi miġburin fiċ-ċitazzjoni tagħhom — kombinati sa fejn hu meħtieġ, ma l-eċċezzjonijiet tal-konvenuti.

Il-Qorti, Rat l-att ta' ċitazzjoni presentat fit-tlettax (13) ta' Marzu, 1963 fil-Qorti Ċivili tal-Maġistrati tal-Pulizija Ġudizzjarja għall-Gżejjer ta' Għawdex u Kemmuna, li bih l-atturi, premessi d-dikjarazzjonijiet kollha neċessarji u mogħtija l-provvedimenti opportuni, peress li b'att tan-Nutar Giuseppe Grima tal-erbgħa (4) ta' Marzu, 1869 il-fond numru 5 (illum numru 6) Piazza Chiesa, Nadur, kien ġie konċess mill-Knisja Parrokkjali tan-Nadur in enfitewsi temporanea għal disgħa u disgħajn sena mill-ħdax (11) ta' Novembru, 1868, u, permezz ta' diversi trasferimenti, dan l-utili dominju temporaneu għadda fit-totalita tiegħu għand Giuseppe Camilleri, missier l-attriċi u oħtha Teresa Manders awtriċi tal-attur; u peress li fil-kors ta' din il-konċessjoni, b'att tal-erbgħa (4) ta' Frar, 1926, tan-Nutar Francesco Gauci, l-istess Knisja Parrokkjali tan-Nadur ikkonċediet l-istess fond lill-attriċi in enfitewsi għal-mija u ħamsin sena minn dik in-nhar stess; u peress li dan ma setgħax isir mingħajr rinunzja da parti ta' Giuseppe Camilleri għad-drittijiet tiegħu sal-1967, u għal istess Giuseppe Camilleri, il-kuntratt tal-1926 kien 'res inter alios acta' u ma setgħa bl-ebda mod jippreġudikah; u peress li Giuseppe Camilleri miet f'Settembru, 1933 u ħalla eredi tiegħu lill-attriċi u lill-Teresa Manders, u din fid-disgħa u għoxrin (29) ta' Jannar, 1955, fl-atti tan-Nutar Dr. Alexander Grech, ċediet u ttrasferiet lill-attur il-kwota ereditarja lill-ha spettanti mis-suċċessjoni tal-ġenituri tagħha, ċioe Giuseppe Camilleri u martu — U peress li nonostanti l-kuntratt tal-1926 l-utilisti tal-fond imsemmi għadhom sal-lum iż-żewġ atturi, u għalhekk kienu huma l-utilisti meta sar

l-irkupru mill-attriċi li fuqu hemm il-kawża Debono vs. Camilleri (Citaz. Nru. 14/1949) imsemmija fid-dikjarazzjoni; u peress li fis-sittax (16) ta' Frar, 1962 fl-atti tan-Nutar Mario Bonello il-konvenut Filippo Debono, bħala kap tal-komunjoni tal-akkwisti bejnhu u martu l-attriċi biegħ lill Carmela mart Salvatore Vella, konvenuta, l-utili dominju temporaneu tal-fond kif konċess lill-martu fl-1926, billi hu ppretenda li in forza ta' din l-aħħar konċessjoni l-fond kien jappartieni sa mil-1926 lill-komunjoni tal-akkwisti li tagħha hu kap; u peress li l-atturi jridu u għandhom interess li jkun hemm definizzjoni ġudizzjarja ta' dawn il-kontroversji, talbu li jiġi dikjarat u deċiż minn dik il-Qorti li l-kuntratt ta' enfitewsi temporanea tal-fond illum numru 6 (ġia numru 5) Piazza Chiese sive Piazza S. Pietru Pawl, Nadur, pubblikat min Nutar Giuseppe Grima fl-erbgħa (4) ta' Marzu, 1869, għadu in vigore inattiża l-konċessjoni enfitewtika tal-istess fond li saret fl-erbgħa (4) ta' Frar, 1926, fl-att tan-Nutar Francesco Gauci; (2) li l-utili dominju temporaneu tal-istess fond, meta saret mill-attriċi ċ-ċedola ta' rkupru tat-tmientax (18) Awwissu, 1958 li bih hi rkuprat il-fond 7/8 Piazza Chiesa, sive Piazza San Pietru Pawl, Nadur, ma kienx jappartieni lill-kommunjoni tal-akkwisti bejn Filippo u Maria Debono, iżda kien jappartieni indiviżament lill-atturi u, kwantu għall-attriċi il-kwota tagħha indiviża kienet parafernali; (3) li l-kuntratt tal-erbgħa (4) ta' Frar, 1926 fl-atti tan-Nutar Francesco Gauci jista jkollu biss effett wara li jagħlaq iż-żmien tal-konċessjoni oriġinali tal-1869, u ċioe wara l-ħdax (11) ta' Novembru, 1967, u talbu fl-aħħarnett (4) li l-konvenuti Carmela u Salvatore konjuġi Vella jiġu min dik il-Qorti kkundannati li jirrilaxxjaw favur l-atturi l-pussess tal-fond imsemmi, salv kwalunkwe dritt li jista jkollhom wara l-ħdax (11) ta' Novembru, 1967 in forza tal-kuntratt tas-sittax (16) ta' Frar, 1962 bl-ispejjeż kontra l-konvenuti.

Rat in-nota ta' eċċezzjonijiet ta' Filippo Debono, Kanoniku Dekan Francesco Camilleri nomine, u ta' Rosa mart Michele Galea proprio et nomine, fejn kollha opponew il preskrizzjoni akkwisitiva triġenarja.

Rat in-nota ta' Filippo Debono tas-sitta (6) ta' Mejju, 1963, u dik tal-Kanoniku Dekan Francesco Camilleri nomine u ta' Rosa Galea proprio et nomine, tas-sitta (6) ta' Mejju 1963 ukoll, li bihom irrinunzjaw u ddikjaraw li ma jinsistux iżjed fuq l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni triġenarja minnhom sollevata.

Rat in-nota ta' eċċezzjonijiet ulterjuri tal-konvenut Filippo Debono presentata fl-ewwel (1) ta' Ottubru, 1963, fejn dana rriserva li jerġa jagħti meta jkun hemm lok l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni triġenarja għal-kemm nomentaneament rinunzzjata.

Rat il-verbal tal-istess data fejn id-difensur tal-atturi oppona ruħhu għar-riserva kontenuta f'dik in-nota dwar l-għoti mill-ġdid tal-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni triġenarja.

Rat in-nota tal-konvenut Filippo Debono datata għaxra (10) ta' Ottubru, 1963 fejn qal li, billi hu ma awtorizzax lid-difensur tiegħu jirrinunzja għall-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni triġenarja ġja minnu mogħtija, jiddikjara għal kull fini tajjeb, u speċjalment għall-fini tal-art. 695 tal-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili li hu jirtira l-istess rinunzja u jinsisti għall-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni triġenarja.

Rat in-nota tal-Kanoniku Dekan Don Francesco Camilleri nomine datata għaxra (10) ta' Ottubru, 1963 fejn qal ukoll li, billi hu ma awtorizzax id-difensur tiegħu jirrinunzja għall-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni triġenarja ġja minnu

mogħtija, jiddikjara li jirtira l-istess rinunzja, skond l-art. 695 Kodiċi tal-Proċedura Ċivili, u jinsisti fuq l-eċċezzjoni oriġinali tal-preskrizzjoni triġenarja.

Rat id-deposizzjonijiet tal-konvenut Filippo Debono, ta' Dottor Giuseppe Pace, tal-Kanoniku Dekan Don Franġisk Camilleri, u ta' Dottor Albert Mercieca dwar l-inkariku mogħti mill-klienti lid-difensuri rispettivi tagħhom għall-għoti tal-eċċezzjoni oriġinali tal-preskrizzjoni triġenarja u għar-rinunzja għall-istess eċċezzjoni.

Rat in-nota ta' osservazzjoni tal-attriċi Maria Debono tad-disgħa (9) ta' Ġunju, 1964 u dik responsiva tal-konvenut Filippo Debono tas-sbatax (17) ta' Ġunju, 1964, dwar il-punt sollevat, ċioe jekk tistax terġa tiġi avanzata l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni triġenarja wara li kienet ġiet mill-konvenuti rinunzjata.

Rat id-deċiżżjoni ta' dik il-Qorti tat-tlettin (30) ta' Ġunju, 1964 li biha ddeċiedit illi l-konvenuti huma fid-dritt li jerġgħu javanzaw l-eċċezzjoni ta' preskrizzjoni triġenarja, ġja minnhom mogħtija u ritirata, bl-ispejjeż ta' dana l-inċident kontra l-attriċi Maria Debono, wara li kkunsidrat:—

. . . omissis . . .

Rat in-nota li biha l-atturi appellaw minn dik id-deċiżżjoni u l-petizzjoni tagħhom li biha talbu li tiġi revokata u jiġi deċiż illi l-konvenuti Filippo Debono u Kanoniku Dekan Francesco Camilleri ma jistgħux jerġgħu javanzaw l-eċċezzjoni ta' preskrizzjoni triġenarja minnhom rinunzjata bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra tagħhom.

Rat ir-risposta ta' Filippo Debono li biha qal, l-ewwel-

nett, illi l-appell ta' l-attur hu rritu u null għax messu sar quddiem il-Qorti ta' Għawdex Superjuri Ċivili bħala tat-Tieni Istanza, u, subordinatament, illi d-deċiżżjoni appellata hi ġusta u tisthoqq konferma bl-ispejjeż.

Rat l-atti tal-kawża, semgħet it-trattazzjoni fuq l-eċċezzjoni preliminari tan-nullita ta' l-appell u fuqha kkunsidrat:—

L-appellat Filippo Debono jippretendi illi l-appell messu sar quddiem il-Qorti ta' Għawdex Superjuri Ċivili bħala Qorti ta' Tieni Istanza għaliex "il-valur tal-kap uniku appelat sata jiġi stabbilit u ma jaqbisx is-somma ta' mitt lira (£100)." Din il-pretensjoni hi bażata fuq il-fatt illi, skond l-istima, il-valur ta' l-utili dominju tal-fond in kwistjoni għaż-żmien li (meta saret l-istima) kien baqa mill-konċessjoni oriġinali (ċioe sal-11 ta' Novembru, 1967) hu erbgħa u sittin lira (£64).

Fil-fehma tal-Qorti din il-pretensjoni ma hiex fondata.

Għall-mument, il-kwistjoni li ġiet appellata lil din il-Qorti hi biss, jekk l-appellati Debono u Camilleri jistgħux. wara li huma, jew l-avukati tagħhom, kienu irtiraw eċċezzjoni tal-preskrizzjoni ġa minnhom sollevata jergħu jissollevawha. L-ewwel Qorti ddeċidiet din il-kwistjoni f'sens affermattiv: L-appellanti issa qegħdin jitolbu bl-appell illi dik id-deċiżżjoni tiġi revokata u li jiġi deċiż li l-appellati Debono u Camilleri ma jistgħu fiċ-ċirkostanzi fuq imsemmija jerġgħu javanzaw dik l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni.

Kieku, għall-finijiet tal-valur li minna tiddependi l-kompetenza, wieħed kellu jħares biss lejn il-kwistjoni fuq im-

semmija li tifforma l-meritu ta' l-appell preżenti, wieħed kien ikollu manifestament jgħid illi, fiha nnifisha, bħala kwistjoni esklużivament legali, hi ma hijiex ta' valur determinabbli: u l-appell kwindi, skond l-artikolu 5(1) jmiss lil din il-Qorti.

Iżda, sintendi, dana ma hux il-kriterju li għandu jiġi adoperat. F'dan l-appell si tratta biss ta' inċident fil-kors tal-kawża u l-kwistjoni tal-valur, għall-finijiet tal-kompetenza, għandha ovvjament tiġi relatata għall-meritu prinċipali ta' dik il-kawża, ċioe tad-domanda jew domandi ta' l-atturi miġburin fiċ-ċitazzjoni tagħhom — kombinati sa fejn hu meħtieġ, ma l-eċċezzjoni ta' l-istess appellati.

Fiċ-ċitazzjoni l-appellanti kienu talbu, fost domandi oħra, li, fl-ewwel lok, jiġi deċiż illi l-kuntratt tal-konċessjoni oriġinarja ta' l-enfitewsi tal-fond in kwistjoni baqa u għadu fis-seħħ nonostanti l-konċèssjoni enfitewtika li reggħet saret fl-1926. Talbu wkoll li jiġi dikjarat illi din it-tieni konċessjoni għandu jkollha effett, mhux minn meta saret fl-1926; iżda biss minn meta tagħlaq il-konċessjoni oriġinarja ċioe wara l-ħdax (11) ta' Novembru, 1967.

Dana jfisser, fil-fehma tal-Qorti bl-akbar evidenza, illi ciak li hu in kwistjoni fil-kawża, ċioe l-meritu involut, hija l-pertinenza ta' l-utili dominju tal-fond għaż-żmien kollu mill-1926 sat-terminazzjoni tal-konċessjoni oriġinarja ċioe sa' l-1967.

Bid-domandi tagħhom l-appellanti jippretendu u talbu li jiġi dikjarat illi l-utili dominju, li sa l-1926 kien ta' l-awtur tagħhom, baqa tiegħu u eventwalment sar tagħhom, għad illi f'dik is-sena saret konċessjoni ġdida favur (kif jippretendi l-istess appellat Debono) il-komunjoni ta' l-akkwisti bejnu u bejn martu. Skond l-appellanti, id-drittl-

jiet tagħhom fuq dak l-utili dominju ma ġewx mittiefsa bil-kuntratt ta' l-1926.

Appuntu għaliex skond iċ-ċitazzjoni tagħhom, l-appellanti jsostnu illi l-utili dominju baqa fis-seħħ in forza tal-konċessjoni oriġinarja, nonostanti l-konċessjoni l-oħra ta' l-1926, huma talbu wkoll, fit-tieni domanda, kontenuta fiċ-ċitazzjoni, biex jiġi ddikjarat li dak l-utili dominju kien jappartjeni lilhom fit-tmientax (18) ta' Awissu, 1958 meta l-appellanti Maria Debono għamlet iċ-ċedola ta' rkupru hemm imsemmija.

Il-meritu tal-kawża, għalhekk, u d-domandi ta' l-appellanti, ma jinvolvux biss, kif jippretendi l-appellat Debono għall-finijiet tal-eċċezzjoni preġudizzjali tiegħu, l-appartenenza ta' l-utili dominju għaż-żmien li kien baqa għat-terminazzjoni ta' l-enfitewsi oriġinarja meta saret l-imsemmija stima, iżda, kif ġa ntqal, jinvolvu l-appartenenza ta' dak l-utili dominju għaż-żmien kollu sa mill-1926 u zgur sa mill-1958.

Skond l-imsemmija stima, il-valur ta' l-utili dominju għal tlett snin u erba' xhur, huwa erbgħa u sittin lira (£64). Jekk stess wieħed iqis iż-żmien mit-tmientax (18) ta' Awissu, 1958 sat-terminazzjoni ta' l-enfitewsi oriġinarja fl-1967, ċioe perijodu ta' kważi disgħa snin, il-valur, għabbażi ta' dik l-istima, hu diġa manifestament wisq aktar minn mitt lira (£100). Aħseb u ara jekk wieħed iqis, kif għandu, iż-żmien kollu mill-1926.

L-appell sar kwindi sewwa quddiem din il-Qorti.

Għalhekk il-Qorti tiddeċiedi billi tiċħad l-eċċezzjoni kuntrarja ta' l-appellat Debono bl-ispejjeż kontra tiegħu u tordna t-trattazzjoni ulterjuri ta' l-appell.